

Poliisihallitus
Arpajaishallinto
PL 50, 11101 Riihimäki

28.2.2014

Sähköpostitse arpajaishallinto@poliisi.fi

LAUSUNTOPYYNTÖNNE 7.2.2014 POL-2014-548

Poliisihallitus on 7.2.2014 lähettänyt lausuntopyynnön rahankeräysasiassa sähköpostiosoitteeseen wikifi-admin@lists.wikimedia.org. Lausuntopyynnöstä ei ilmene kenelle lausuntopyyntö on osoitettu.

Poliisihallitus on lausuntopyynnössään pyytänyt toimittamaan lausunnon siitä, missä tarkoituksessa fi.wikipedia.org-sivustolla ollut tietosanakirja Wikipedian varainhankintaa koskeva teksti on julkaistu ja millä perusteella sitä ei tulisi pitää rahankeräyksenä. Poliisihallituksen lausuntopyynnöstä ilmenevän käsityksen mukaan mainittu teksti täyttää rahankeräyslaissa (255/2006) määritellyn rahankeräyksen määritelmän. Rahankeräyslain 5 §:n mukaan tällaisen rahankeräyksen saa toimeenpanna vain viranomaisen antamalla luvalla. Lisäksi rikoslain (39/1889) 17 luvun 16 c §:n mukaan se, joka tahallaan toimeenpanee rahankeräyksen ilman rahankeräyslaissa tarkoitettua lupaa, syyllistyy rahankeräysrikokseen.

Sivustoa fi.wikipedia.org ylläpitää ja hallinnoi floridalainen säätiö Wikimedia Foundation, Inc. ("WMF"), jonka toimesta tietosanakirja Wikipedian varainhankintaa koskeva teksti on julkaistu.

WMF toteaa selvyuden vuoksi, että Suomessa rekisteröity yhdistys Wikimedia Suomi ry ei nimestään huolimatta ole WMF:n haarayhdistys tai WMF:n hallinnoima. Wikimedia Suomi ry on itsenäinen suomalainen yhdistys, joka ei edusta floridalaista WMF:ia millään tavoin. Sivustolla fi.wikipedia.org julkaistu teksti koski WMF:n toimeenpanemaa varainhankintaa, jonka organisointiin tai toimeenpanoon eivät suomalainen yhdistys tai sen jäsenet osallistuneet.

Yllä lausuttuun viitaten Wikimedia Foundation, Inc. esittää poliisihallituksen 7.2.2014 lähettämän lausuntopyynnön johdosta lausuntonaan seuraavaa.

1 WIKIMEDIA FOUNDATIONIN VARAINHANKINTAAN EI SOVELLETA SUOMEN LAKIA

Rahankeräyslaissa tai sen esitöissä ei ole kannanottoa lain maantieteellisestä soveltamisalasta. Rikoslain 1 luvun 1 §:n mukaan Suomen lakia sovelletaan rikoksiin, jotka on tehty Suomessa.

Korostamme, että Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, joka on kohdistunut suomalaiseen (rikoslain 1 luvun 5 §), voidaan soveltaa Suomen lakia vain, jos rikos on myös tekopaikan lain mukaan rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa (rikoslain 1 luvun 11 §). Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, joka on kohdistunut Suomeen, sovelletaan Suomen lakia vain, jos kyseessä on maan- tai valtiopetosrikos tai jos teolla muutoin on vakavasti loukattu tai vaarannettu Suomen valtiollisia, sotilaallisia tai taloudellisia oikeuksia tai etuuksia taikka tai jos se on kohdistunut Suomen viranomaiseen (rikoslain 1 luvun 3 §). Rahankeräysrikos ei ole rikoslain 1 luvun 5 §:ssä tai 3 §:ssä tarkoitettu rikos. Näin ollen rahankeräysrikokseen voidaan soveltaa Suomen lakia vain, jos rahankeräysrikos on tehty Suomessa.

1.1 Rikoksen tekopaikka

Rikos katsotaan rikoslain 1 luvun 10 §:n mukaan tehdyksi sekä siellä, missä rikollinen teko suoritettiin, että siellä, missä rikoksen tunnusmerkistön mukainen seuraus ilmeni. Rikoslain 17 luvun 16 c §:n mukaan rahankeräyksen toimeenpano ilman rahankeräyslaissa tarkoitettua lupaa on rangaistavaa rahankeräysrikoksena. Jotta rikoslaissa tarkoitettua rahankeräysrikoksen voidaan katsoa tehdyn Suomessa, ilman lupaa toimeenpannun rahankeräyslain tarkoittaman rahankeräyksen on näin ollen oltava suoritettu Suomessa.

Toteamme selvyiden vuoksi, että rikokselle, jonka tunnusmerkistöön ei sisälly seurausta (tekorikos), ei voida katsoa tehdyksi siellä, missä rikoksen tunnusmerkistön mukainen seuraus ilmeni.¹ Rikollisen teon tekopaikan määrittävän seurauksen on ilmentävä lakitekstistä.² Rahankeräysrikoksen tunnusmerkistö (17 luku 16 c §) ei sisällä teon seurausta. Siten rahankeräysrikoksen tekopaikkana ei voida pitää paikkaa, jossa rahankeräysrikoksen seuraukset ovat mahdollisesti ilmenneet. Rikoslain 1 luvun 10 §:n mukainen tekopaikka määräytyy näin ollen ainoastaan rikollisen teon suorituspaikan mukaan.

Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että internetiä käyttäen tehdyn rikollisen teon suorituspaikkana on pidettävä sitä paikkaa, jossa rikollisen teon te-

¹ Lehtonen, Asko (2001): Straffrättslig jurisdiktion över internet-brott, kirjassa IT och jurist-utbildning, toim. Wahlgren, Peter, s. 136

² Frände, Dan (2012): Yleinen rikosoikeus, s. 292

kijä sijaitsee³ tai missä rikollista aineistoa sisältävä palvelin sijaitsee tai siellä, mistä rikollista toimintaa johdetaan⁴.

1.2 WMF:n varainhankinta

WMF kerää Wikipedian käyttäjiltä varoja Wikipedian ylläpitämiseksi lähes kaikkialta maailmasta. Wikipedia-tietosanakirjan varainhankinta on siten luonteeltaan globaalia ja kohdistettu Wikipedian käyttäjille ympäri maailman. Käyttäjästävällisyyden vuoksi varainhankintaa koskevat ohjeet on käännetty Wikipedian eri kieliversioissa käytettäville kielille ja näiden joukossa myös suomen kielelle.

Kaikki päätökset varainhankinnasta ja sen toteuttamistavoista on tehty WMF:n toimesta Yhdysvalloissa. WMF on Floridassa perustettu ja San Franciscossa sijaitseva ja siellä toimintaansa harjoittava säätiö, jolla ei ole minkäänlaista toimintaa tai edustusta Suomessa. Säätiön varainhankinta on järjestetty täysin Yhdysvaltain ja Floridan osavaltion lainsäädäntöä noudattaen.

WMF:n varainhankintaa koskeva teksti ei ole ollut nähtävillä muualla kuin WMF:n ylläpitämällä sivustoilla. Yksikään sivustojen käyttämistä palvelimista ei sijaitse Suomessa. Varainhankintakampanjaa ei ole mainostettu missään suomalaisessa verkko- tai muussakaan mediassa. WMF ei ole suorittanut Suomessa minkäänlaisia markkinointitoimenpiteitä varainhankinnan edistämiseksi.

WMF:n varainhankintaa koskevan tekstin kääntäminen suomen kielelle Wikipedian suomenkielistä kieliversiota varten ei voi johtaa siihen, että WMF:n varainhankinnan voitaisiin katsoa toimeenpannun Suomessa rikoslain 1 luvun 10 §:n tarkoittamalla tavalla. Internet-rikosten tekopaikkana ei voida pitää kaikkia niitä paikkoja, joista käsin rikoksen tunnusmerkistön täyttävä tieto on internetin kautta saatavilla, koska tämä johtaisi käytännössä kaikkien maiden rikosoikeuden soveltumiseen.⁵ WMF korostaa, että suomen kieltä puhuvia henkilöitä asuu myös Suomen rajojen ulkopuolella.⁶

Edellä mainituilla perusteilla voidaan todeta, että WMF:n varainhankintaa ei ole toimeenpantu Suomessa, eikä siihen näin ollen voida soveltaa Suomen rikoslakia. WMF ei ole syyllistynyt rikoslain 17 luvun 16 c §:n mukaiseen rahankeräysrikokseen. Poliisihallituksella tai muilla Suomen viranomaisilla ei ole toimivaltaa kyseisessä asiassa.

³ Lehtonen, Asko (2001): Straffrättslig jurisdiktion över internet-brott, kirjassa IT och jurist-utbildning, toim. Wahlgren, Peter, s. 135-136

⁴ Dan Frände (2012): Yleinen rikosoikeus, s. 293; Cornils, Karin: Internetissä tehtyjen rikosten paikallistaminen, Lakimies 5/1999, s. 711-713

⁵ Dan Frände (2012): Yleinen rikosoikeus, s. 293; Cornils, Karin (1999): Internetissä tehtyjen rikosten paikallistaminen, Lakimies 5/1999, s. 711-713; Lehtonen, Asko (2001): Straffrättslig jurisdiktion över internet-brott, kirjassa IT och jurist-utbildning, toim. Wahlgren, Peter, s. 138

⁶ WMF:n tietojen mukaan 6,6 % suomenkielisen Wikipedia-sivuston kävijäliikenteestä on peräisin Suomen ulkopuolelta.

2 WIKIMEDIA FOUNDATION EI OLE SYLLISTYNYT RIKOKSEEN

Siitä huolimatta, että poliisihallitus ei harkinnassaan ota kantaa WMF:n toiminnan rikosoikeudelliseen arviointiin, WMF lausuu selvyuden vuoksi seuraavassa kantansa toimintansa rikosoikeudelliseen rangaistavuuteen.

2.1 Syyllisyys

Yleisistä rikosoikeudellisista periaatteista seuraa, että rikollisen teon on oltava moitittava, ts. tekijältä vaaditaan niin sanottua syyllisyyttä, jotta tekijän voidaan katsoa syyllistyneen rikokseen.

WMF katsoo, että se on varainhankintaa toimeenpannessaan erehtynyt Suomen lain sisällöstä rikoslain 4 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla (kieltoerehdys). Syyllisyyden poislukeksi kieltoerehdyksen nojalla vaaditaan, että erehtymistä lain sisällöstä voidaan pitää ilmeisen anteeksiannettavana. Erehdystä voidaan rikoslain 4 luvun 2 §:n kohdan 2 mukaan pitää ilmeisen anteeksiannettavana lain sisällön erityisen vaikeaselkoisuuden vuoksi. Vaikeaselkoisuudella tarkoitetaan sitä, että juridisen koulutuksen saaneella henkilöllä on vaikeuksia ratkaista, missä rangaistavuuden raja kulkee.⁷ Tekijän erehtyessä pitämään tekoaan sallittuna lain sisällön erityisen vaikeaselkoisuuden vuoksi, tekijältä puuttuu syyllisyys ja hän on rangaistusvastuusta vapaa.

Rahankeräyslaissa ei ole säännöstä lain maantieteellisestä soveltamisalasta. Rahankeräystä koskevien lainkohtien soveltavuuteen ulkomaalaisiin yhteisöihin ei ole otettu kantaa rahankeräyslain tai rikoslain esitöissä. Asiasta ei myöskään ole oikeuskäytäntöä. Normien soveltuvuutta ulkomailla toimiviin ja rekisteröityihin yhteisöihin voidaan näin ollen pitää erityisen vaikeaselkoisena.

Mikäli Suomen rahankeräyslain katsottaisiin vastoin WMF:n käsitystä soveltuvan WMF:n varainhankintaan, on WMF joka tapauksessa selkeästi erehtynyt Suomen rahankeräyslainsäädännön soveltuvuudesta Yhdysvalloissa järjestettyyn varainhankintaansa ja tätä erehtymistä voidaan lain sisällön vaikeaselkoisuuden vuoksi pitää ilmeisen anteeksiannettavana tavalla, joka sulkee pois rikosoikeudellisen syyllisyyden.

On selvää, että mikäli WMF olisi ollut tietoinen viranomaisten lain sanamuodosta ilmenemättömästä tulkinnasta lain soveltamisalan laajuudesta ja siitä, että Suomen lain soveltuminen olisi voitu välttää niinkin helposti kuin käyttämällä englanninkielistä tekstiä suomenkielisen sijaan, olisi WMF luonnollisesti turvautunut tähän vaihtoehtoon.

2.2 Rahankeräyslain puutteellisuudesta

Vakiintunut tuomioistuinikäytäntö tai viranomaistulkinta ei rikosoikeuden yleisen laillisuusperiaatteen mukaisesti riitä rikosoikeudellisen vastuun syntymiseen teois-

⁷ Ks. esim. Dan Frände (2012): Yleinen rikosoikeus, s. 187

ta, joiden oikeudenvastaisuus ei riittävän tarkkarajaisesti ja ymmärrettävästi ilmene kirjoitetusta laista. Tässä tapauksessa Suomen rahankeräyslainsäädännön soveltuminen Yhdysvalloissa toimivan säätiön toimintaan ei ilmene laista tai oikeuskäytännöstä mitenkään. Ei voida katsoa, että rahankeräyslain soveltuvuus ulkomaalaisen yhteisön varainhankintaan ilmenisi kirjoitetusta laista ymmärrettävällä, rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaisella tavalla.

WMF:n varainhankintaa ei pelkästään Wikipedian suomenkielisessä kieliversiossa käytetyn suomen kielen perusteella voida pitää Suomessa toimeenpantuna. Oletuksena ei ilman nimenomaista laintasoista mainintaa voida pitää suomalaisen rahankeräyslainsäädännön soveltuvuutta ulkomailla järjestettyyn ulkomaalaisen yhteisön varainhankintaan, vaikka varainhankinta olisi toteutettu osittain myös suomen kielellä.

Havainnollistavana esimerkkinä todettakoon, että mm. Suomen arpajaislainsäädännön kansainvälinen soveltuvuus on, toisin kuin rahankeräyslain, tarkkaan määritelty laissa. Arpajaislain 1 luvun 4 §:n 1 momentin kohdan 3 mukaan (kielletynä) arpajaisten markkinointina ei pidetä: *”arpajaissivustossa käytetystä kielestä riippumatta, pelkkää ulkomaisen tai ahvenanmaalaisen arpajaissivuston saatavilla oloa sähköisessä tietoverkossa, jos arpajaissivustoon ei ole liitetty muuta arpajaisiin Suomessa tai valtakunnassa osallistumista edistävää aineistoa”*. Lainkohta ei luonnollisestikaan sovellu rahankeräyksen toimeenpanoon, mutta arpajaislain esitöistä ilmenee, että perustuslakivaliokunta⁸ piti ilmeisenä, että arpajaisten markkinointia rajoittavaa sääntelyä on arvioitava perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden kannalta. Lainsäätämisvaiheessa tämä perustuslakivaliokunnan kanta ilmeisesti johti arpajaisten markkinointikiellon kansainvälisen sovellettavuuden tarkkaan määrittelyyn itse lakitekstissä. Markkinointia ja muuta ilmaisu rajoittavan sääntelyn tulee täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset, kuten täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimukset. On sanomattakin selvää, että rahankeräyslain (olematonta) sääntelyä sen soveltuvuudesta kansainvälisiin toimijoihin ei voida pitää täsmällisenä tai tarkkarajaisena tavalla, joka täyttäisi perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat edellytykset.

Ottaen huomioon, että rahankeräyslupaa voi saada ainoastaan Suomessa rekisteröity yhdistys tai säätiö, on ilmeistä, että lainsäätäjät ei ole tarkoittanut ulottaa rahankeräyslain vaikutusalueita kansainvälisiin toimijoihin. Koska WMF:llä ei Yhdysvalloissa rekisteröitynä säätiönä ole mahdollisuutta hakea suomalaista rahankeräyslupaa, tulkinta Suomen lain soveltuvuudesta WMF:n varainhankintaan joutaisi absurdiin, perusoikeutena suojatun sananvapaudenkin kannalta arveluttavaan tilanteeseen. Ulkomailla rekisteröityjen kansainvälisesti toimivien yleishyödyllisten järjestöjen olisi tällaisen tulkinnan vallitessa erittäin vaikea tarjota suomalaisille palveluitaan.

⁸ Perustuslakivaliokunnan lausunto 15/2010 vp

3 WIKIMEDIA FOUNDATION EI OLE TOIMEENPANNUT RAHANKERÄYSTÄ

WMF ei käsityksensä mukaan ole toimeenpannut rahankeräyslaissa tarkoitettua rahankeräystä. Wikipedian varainhankintaa ei seuraavin perustein ole pidettävä toimintana, jossa yleisöön vetoamalla kerätään vastikkeetta rahaa:

- (i) fi.wikipedia.org-sivustolla julkaisussa tekstissä ei ole vedottu rahankeräyslain tarkoittamaan ”yleisöön”, vaan Wikipedian lukijoihin; ja
- (ii) WMF ei ole kerännyt vastikkeetonta rahaa, vaan tarjonnut lukijoilleen vapaaehtoisuuteen perustuvan mahdollisuuden maksaa Wikipedia-tietosanakirjan hyödyntämisestä.

3.1 Yleisön käsite

Rahankeräyslain mukaan ”yleisöllä” tarkoitetaan ennalta rajoittamatonta ja määrittelemätöntä joukkoa henkilöitä. WMF:n fi.wikipedia.org-sivustolla julkaistava varainhankintaa koskeva teksti on tarkoitettu ainoastaan Wikipediaa käyttäville tahoille. Tämä ilmenee jo tekstin sanamuodoista:

”Hyvä Wikipedian lukija: [...] Jos Wikipedia on hyödyllinen sinulle, käytä pieni hetki ja auta pitämään se käynnissä ja mainoksista vapaana vielä yhden vuoden. Kiitos.”

Lisäksi korostamme, että tekstiä ei ole julkaistu missään muualla kuin Wikimedian omilla sivustoilla eikä WMF:n varainhankintaa ole WMF:n toimesta mainostettu tai edistetty suomalaisen yleisön keskuudessa tai suomalaisissa medioissa.

3.2 Vastikkeellisuus

Rahankeräyslain esitöissä⁹ todetaan, että rahankeräyslailla ei ole tarkoitus estää ”normaalin kaupankäynnin piiriin hyväksyttävästi sijoittuvaa toimintaa”. Hallintovaliokunta nostaa esiin seuraavan esimerkkitapauksen tällaisesta vastikkeellisesta toiminnasta:

”[T]iedonvälitystä harjoitetaan Internetissä niin, että ilmaiseksi työskentelevät vapaaehtoiset uutisten laatijat antavat tilinumeron myötä mahdollisuuden vapaaehtoiseen suoritukseen uutisten hyödyntämisestä. Saadun tiedon mukaan tällainen toiminta, jossa olisi vain vähän ammattitoimittajia, on yleistymässä maailmalla. Valiokunnan käsityksen mukaan on mahdollista tulkita tiedon hyödyntämisestä tehty vapaaehtoinen suoritus vastikkeelliseksi, jolloin ei ole kysymys rahankeräyksestä.”

Emme näe syytä, miksei WMF:n varainhankintaa voitaisi pitää hallintovaliokunnan tarkoittamana mahdollisuutena tehdä vapaaehtoinen suoritus Wikipediassa jul-

⁹ Hallintovaliokunnan mietintö 25/2005 vp

kaistun materiaalin hyödyntämisestä. On ilmeistä, että lainsäätäjät ei ole rahanke-räyslailla halunnut kieltää vapaaehtoisten korvausten pyytämistä internetissä tar-jolla olevasta sisällöstä.

Wikipedia.org-sivustolla julkaistusta tekstistä ilmenee selvästi, että maksetut va-rat käytetään Wikipedia-sivuston ylläpitämiseen. Voidaankin olettaa, että tekstin perusteella suoritettavat maksut ovat vapaaehtoisia korvauksia Wikipedian käyttäjiltä Wikipediassa julkaistun materiaalin hyödyntämisestä.

”Me olemme pieni voittoa tavoittelematon organisaatio, jolla on maailman top5:seen kuuluvan verkkosivuston kulut: palvelimet, henkilöstö ja oh-jelmistot. [...] Jos Wikipedia on hyödyllinen sinulle, käytä pieni hetki ja auta pitämään se käynnissä.”

Katsomme, että poliisihallituksen tulkinta ei tässä asiassa vastaa lainsäätäjän ra-hankeräyslain esitöistä ilmenevää tahtoa.

Poliisihallitus on kirjeessään pyytänyt ilmoittamaan, kuinka paljon rahaa on kerty-nyt fi.wikipedia.org-sivustolla olevan tekstin nojalla. WMF on tämänhetkisten tie-tojensa mukaan vastaanottanut Suomesta yhteensä 190.861,81 Yhdysvaltain dol-laria sinä aikana, kun kyseinen WMF:n varainhankintaa koskeva teksti on ollut nähtävillä.

Helsingissä, 28. päivänä helmikuuta 2014

WIKIMEDIA FOUNDATION, INC.

LAATI



Samuli Simojoki
asianajaja, Helsinki



Juhana Nevala
asianajaja, Helsinki



Johanna Rantanen
lakimies, Helsinki

Wikimedia Foundation, Inc:n asiamiehinä